

Asia: VN/17593/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne koskien keskeisiä ehdotuksia

Aalto-yliopisto näkee tekoälyasetuksen tavoitteet myönteisinä ja tärkeinä.

Pidämme tärkeänä, että viranomaisilla on riittävät voimavarat ja asiantuntemus tekoälyasetukseen liittyvien tehtäviensä hoitamiseen. Yritysten ja muiden toimijoiden tutkimus- ja kehitystoiminta ja innovaatiot eivät saa kärsiä tai hidastua sertifiointiin, arviointimenettelyihin tai todistuksiin liittyvässä viranomaiskäsittelyssä. Viranomaisrakenteen toiminnan nopeus ja tehokkuus tulee olemaan elinkeinoelämämme menestyksen ehto. Jos Suomeen luodaan rakenne, joka ruuhkauttaa markkinavalvontaviranomaisten toiminnan, käsittelyajat venyvät, ja viranomaisista tulee pullonkaula, moni yritys varmasti miettii, siirtääkö toiminnan johonkin sellaiseen EU-maahan, jossa markkinavalvonta toimii nopeammin. Käytännössä tekoälyasetus ilmeisesti mahdollistaa, että vaatimustenmukaisuusmenettelyt ja sääntelyhiekkalaatikkomenettelyt voidaan tehdä missä EU-maassa tahansa, joten olisi Suomen edun mukaista varmistaa, että yritykset kykenevät rakentamaan näitä hiekkalaatikoita Suomessa.

Toivomme, että markkinavalvontaviranomaiset valvontatehtäviensä lisäksi neuvoisivat ja ohjeistaisivat toimijoita tekoälyasetuksen soveltamiseen liittyen. Esityksessä olisi hyvä selkeyttää, minkälaista ohjeistusta ja neuvontaa tulevat markkinavalvontaviranomaiset ovat velvoitettuja antamaan.

Tekoälylukutaidon osalta olisi tärkeää, että myös viranomaiset, erityisesti keskitetty yhteyspiste Liikenne- ja viestintävirasto osallistuisi tekoälylukutaidon edistämiseen Euroopan tekoälytoimiston ohjeistuksen mukaisesti ja huomioisi tässä erityisesti pk- ja start-up-yritykset. Näillä yrityksillä on pelko kilpailuhaitasta ja teknologian kehittämisen ja käyttöönoton hidastumisesta.

Valtion talousarviossa tulee esittää taloudellisia resursseja tekoälyjärjestelmien käyttöönottoa koskevaan ohjaukseen ja neuvontaan.

Toimeenpanon hajauttaminen eri sektoreille on tarkoituksenmukainen toteutustapa, joka myös poistanee pahimpia pullonkauloja, mutta tämä edellyttää viranomaisten laajamittaista koulutusta tekoälyn perusteista, mikä asettaa haasteita mm. korkeakouluille. Toisaalta viranomaisten osaamisen lisääminen on hyödyllistä tehdä joka tapauksessa. Hajauttaminen ei kuitenkaan saisi muodostaa tilannetta, jossa samaa asiaa käsittelee useampi viranomainen, aiheuttaen hidasteita ja epäselvyyksiä.

Nostamme vielä esiin huolen tietosuoja-asetuksen liian tiukasta tulkinnasta. Euroopan perusoikeuskirjan 52 artiklan mukaisesti henkilötietojen suoja toteutettaessa tulee noudattaa suhteellisuusperiaatetta, jolloin yhden perusoikeuden, kuten henkilötietojen suojan tavoittelua, ei saa viedä niin pitkälle, että estetään muiden perusoikeuksien toteuttamista, joita ovat mm. Euroopan perusoikeuskirjan 13 artiklassa säädetty taiteen ja tutkimuksen vapaus, 14 artiklassa säädetty koulutuksen vapaus sekä mm. 6 artiklassa säädetty oikeus vapauteen ja turvallisuuteen. Perusoikeuksien tasapainoisen tulkinnan saavuttamisessa viranomaisten toiminta tietosuoja-asetuksen ja tekoälyasetuksen tulkitsijoina ja tekoälyjärjestelmien valvontatoimien toteuttaminen ovat merkityksellisiä.

Lausuntonne koskien vaikutusten arviointia

Laissa eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta, ehdotuksen kappaleessa 4.2.1 on esitetty arvioita, millaisia kustannuksia yrityksille tai viranomaisille, jotka kehittävät tai käyttävät tekoälysovelluksia ja aiheuttavat korkean riskin kansalaisten turvallisuudelle tai perusoikeuksille, syntyy uusista vaatimuksista. Arviona on annettu noin 6000–7000 euron kustannuksia keskimääräisen, noin 170 000 euron suuririskisen tekoälyjärjestelmän toimittamisesta vuoteen 2025 mennessä. Ihmisen suorittaman tekoälyjärjestelmän valvonnan kustannukset olisivat tapauksesta riippuen arviolta noin 5000–8000 euroa vuodessa. Vaatimustenmukaisuuksien todentamiskustannukset olisivat arviolta 3000–7500 euroa suuririskisten tekoälyjärjestelmien toimittajille. Aalto-yliopisto pitää näitä arvioita alimitoitettuina. IT-järjestelmien rakentamis- ja ylläpitokulut ovat tyypillisesti kymmeniä tai satoja tuhansia euroja.

Lausuntonne koskien säännöskohtaisia perusteluita

25 §:n 3 momentin säännöskohtainen perustelu: Laissa eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta tulee 25 § 3 momentin seuraamusmaksua koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin lisätä seuraava lause ”Tässä yhteydessä itsenäisen julkisoikeudellisen laitoksen katsotaan käsittävän myös yliopistolaitoksen.” Säännöskohtaisen perustelun tulisi siis sisältää seuraava:

”Pykälän 3 momentin mukaan seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä valtion viranomaisille, valtion liikelaitoksille, kunnallisille viranomaisille, kuntayhtymälle, hyvinvointialueelle, hyvinvointiyhtymälle,

itsenäisille julkisoikeudellisille laitoksille, eduskunnan virastoille, tasavallan presidentin kanslialle eikä Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle ja Suomen ortodoksiselle kirkolle eikä niiden seurakunnille, seurakuntayhtymille ja muille elimille. Tässä yhteydessä itsenäisen julkisoikeudellisen laitoksen katsotaan käsittävän myös yliopistolaitoksen.”

Tällöin myös säännöskohtainen perustelu vastaa muotoilultaan tietosuojalain 24 §:n 4 kohdan säännöskohtaista perustelua ja on selkeä ja ymmärrettävä.

Koska näiden kahden säännöksen sanamuoto on sama, tulisi niiden soveltamista ohjaavan hallituksen esityksen perustelujenkin oltava yhtä selkeitä ja samaan lopputulokseen ohjaavia.

Lausuntonne koskien pykäliä

Pidämme tärkeänä, että ehdotetussa laissa eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta 25 §:n 3 momentti on täsmälleen samansisältöinen kuin tietosuojalain 24 §:n 4 momentti ja seuraa siten perustuslakivaliokunnan hyvin perusteltua kantaa siitä, että Suomessa ei voida määrätä hallinnollisia seuraamusmaksuja viranomaisille. Jotta myös lain tulkinta olisi selkeää, tulee myös hallituksen esityksen säännöskohtaisen perustelun sisältää viittaus yliopistolaitokseen siten kuin yllä säännöskohtaisen perustelun osalta on esitetty.

Muut kommentit HE -luonnoksesta

-

Jos organisaationne toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.6. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

-

Toimiiko organisaationne tai edustamanne yritys tekoälyasetuksen tarkoittamana toimijana, ja jos toimii, millä tavoin katsotte, että asetus ja ehdotettavat lait vaikuttavat organisaatioonne tai yritykseenne?

Vaikka tutkimus on rajattu tekoälyasetuksen ulkopuolelle, toimimme yliopisto-yritys-rajapinnassa, ja tekemämme tutkimuksen tulokset ja innovaatiot kehittyvät yritysten tuotteiksi ja palveluiksi.

Tekoälyasetuksen tavoite on varmistaa Euroopan unionin johtoasema luotettavien tekoälyjärjestelmien kehittämisessä, markkinoille saattamisessa, käyttöönotossa ja käytössä. Nämä tavoitteet edellyttävät huomattavia panostuksia tekoälytutkimukseen, koulutukseen ja tuotekehitykseen sekä näitä mahdollistavaa lainsäädäntöä ja lainsäädännön tulkintaa.

Suomen tekoälykeskus FCAI on Aalto-yliopiston ja Helsingin yliopiston yksikkö, jonka tutkimuksessa avaintavoitteita ovat datatehokkuus, ymmärrys sekä luottamus ja etiikka. Näihin tavoitteisiin vastaamalla FCAI mahdollistaa luotettavan tekoälyn kehittämistä ja markkinoille saattamista.

Suomen tekoälykeskus FCA:n yhteydessä toimiva ELLIS-instituutti on merkittävä tutkimuskeskittymä European Laboratory for Learning and Intelligent Systems-verkostossa, joka edustaa eurooppalaista tekoälyn ja koneoppimisen huippututkimusta. Suomen ELLIS-instituutista tulee huippuosaajien, yritysten ja sijoitusten keskittymä, joka vauhdittaa tki-toimintaa ja yhteistyötä hyödyntäen Euroopan tehokkainta supertietokonetta LUMIa. Instituutin ydintoiminta perustuu koneoppimisen perustutkimukseen, joka rakentuu eurooppalaisille arvoille. Aalto-yliopisto koordinoi ELLIS-insituuttia, jossa ovat mukana kaikki Suomen yliopistot.

Lisäksi: Yliopistona annamme opetusta, valitsemme hakijoita yliopiston opiskelijoiksi ja myönnämme heille tutkintoja. Ja koska olemme työnantaja, teemme mm. rekrytointia. Näissä toimissamme meillä on ehkä tulevaisuudessa mahdollista käyttää tekoälyjärjestelmiä, jotka kuuluvat suuririskiseen kategoriaan, ja meidän on tällöin varmistettava lokitietojen asianmukaisuus ja muiden käyttöönottajien velvoitteiden noudattaminen.

Saaristo Antti
Aalto-yliopisto